

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Жерлестік қатынастар қазіргі уақыттағы шаруашылық тұрмыстық өзара-көмектің қызмет саласы ретіндеЖАРИЯЛАНДЫ
13.12.2023СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/147883/>

Дәстүрлі өзара көмек көрсету дәстүрі қауымдастық мүшелерінің шаруашылықтарын аштықтан және басқа да қолайсыз жағдайлардан өзара сақтандыруға кепілдік беретін әлеуметтік әдістердің бірі ретінде қарастырылады. Дж.Скотт бұл әдісті шаруалардың «моральдық экономикасы» немесе «өмір сүру этикасы» деп атады. Ол бұрын қолданылған және қазіргі ауылдық қауымдастықтарда өзектілігін жоғалтқан жоқ. Бірқатар ауыл шаруашылығы зерттеушілерінің пікірінше, дәстүрлі қоғамда ол институт болып табылады. Өзара көмек ауылды нағыз ауылға айналдырды. Көмек ұжымдық қызмет түрлерінің бірі ретінде маңызды экономикалық және моральдық рөл атқарды, мұнда өндірістік техника мен дағдылар дамып, ұрпақтар алмасуда бекітіліп, беріліп отырды, эмпирикалық білімдер мен бақылаулар алмасылды. Қоғамдық пікір сол немесе басқа әдіс-тәсілдерді сәтті меңгергендерді, ыңғайсыздықты, немқұрайлылықты немесе қабылданбайтын

жаңалықтарды айыптап, мазақ еткендерді ерекше атап өтті. Жастар білікті жұмысшылар мен қолөнершілерді «зарни ки» (сөзбе-сөз алтын қолдар) деп атайтынын бірнеше рет естіген, ал жұмыстан кеткендер, сөйлейтіндер мен бейқам адамдар туралы орынды және анық сөйлеген. Олар туралы келемеждейтін афоризмдер жазылған. Ауыл қауымы көршілік, туысқандық өзара көмек көрсету әдет-ғұрыптары табиғатпен мәңгілік қақтығыстар мен қолайсыз өмірлік жағдайларда экономикалық аман қалудың тетігі ғана емес, сонымен қатар ауыл қауымы өмірі тірек ететін рухани-адамгершілік құндылық екенін түсінеді. . Оның сақталуына кедейлер мен әлсіздер (қарттар, жесірлер, көп балалы немесе толық емес отбасылар, т.б.) ғана емес, табысты фермерлер мен ауқатты отбасылар да мүдделі. Ауыл ерекшелігі мен ауыл патриотизмінің болуы шаруалардың ауылдастарымен қарым-қатынасының маңыздылығын сезінуінен көрінеді. Сонымен бірге ауылдастардың ұжымы абстрактілі түрде емес, нақты тұлғалардың нақты байланысы ретінде қабылданады. Жеке әл-ауқат пен психологиялық тепе-теңдік белгілі бір дәрежеде байланысты болатын байланыс.

Әрбір отбасы қандай да бір жағдайда донор немесе қызмет алушы бола алады, бұл алушы уақыт өте келе Өзара көмек ұжымшылдық шаруалардың «моральдық экономикасының» құрамдас бөлігі ретінде, қауымдастық мүшелеріне тән өзара көмек. Мысалы, өрттен зардап шеккен адам жақын маңдағы ауылдарға барды, оның

тұрғындары оны тек нанмен ғана емес, сонымен қатар киім-кешек, ыдыс-аяқ және басқа да қажетті заттармен қамтамасыз етті. Ауылдастары оның өтінішін күтпестен осының барлығын жәбірленуші уақытша тұрған үйге өздері әкеліп, кейіннен оның құрылысына көмектескен. Көптеген қауымдастықтарда олар қажет болса, тез арада көмек көрсету үшін бір-біріне жақын туысқан отбасыларға жер телімдерін бөлуге тырысты. Удмурт ауылдарында учаскелерді тыңайтуға, орманнан отын кесуге және тасымалдауға көмек көрсетуді ұйымдастыру өте сирек қолданылды; өзара көмектің бұл түрін жұмысшы, жылқы жетіспейтін немесе шаруа қожалықтары әрқайсысымен ынтымақтасуға мәжбүр болған кезде ғана қолданды. Басқалары егістіктер мен ормандардың ауқымына байланысты. Кез келген қауым мүшесі өз учаскесіндегі егін орағын аяқтап, ресми шақыруды немесе дүние үкімі қабылдануын күтпей-ақ ауылдасына көмектесуге аттанды.

Ауқатты шаруашылық басшылары пайда табу мақсатында егін жинау кезінде жиі көмек жинап, көршілес қауым мүшелерінің әлеуметтік теңсіздігін ашты. Жиынға аз қамтылған үй шаруашылықтарының ересек балалары немесе ата-аналары жиі қатысты, ал шаруа қожалықтарының жұмысшыларының бірі ауқатты үйлерден келді. Ал, бай қауымдастық мүшелері өз ауылдастарының ұжымдық көмегіне жиі жүгінді, өйткені бұл олар үшін экономикалық жағынан тиімді болды: тамақтың құны алынған көмектің құнынан ешқашан

аспады. А.Н.Вахрушев атап өткендей, ауқатты шаруалар кейде 100-ге дейін адам жинайтын, бірінші кезекте помочандар арасында оларға экономикалық тәуелді адамдар болған. Егін жинау кезеңінде, мысалы, жүз адам 15-20 гектардан орып алса, азық-түлікке орта есеппен 2-3 шелек азық-түлік жұмсалды. Өзара көмек көрсету салты шаруаларды аштықтан және басқа да келеңсіз жағдайлардан сақтандыруды қамтамасыз ететін әлеуметтік принциптердің бірі ретінде қарастырылады. Джеймс Скотт бұл принципті шаруаның «моральдық экономикасы» деп атады. Ол бұрын қолданылған және қазір де ауылдық қауымдастықтарда қолданылады. Бұл мақалада 21-ші ғасыр басындағы Удмурт ауылдық қауымдастығының нарыққа бағытталған әлеуметтік реформалар әсер еткен өзгерістері көрсетілген.

Әлеуметтік жұмыс мамандығы 3 курс

Қарашбаева Алима

Жетекші Авсыдыкова Куралай

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.